

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

PIK XLVI.

Ч. 177. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 2-го серпня 1938.

No. 177. Jersey City, N. J., Tuesday, August 2, 1938

VOL. XLVI

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ
АМЕРИКИ.

П'ЯТЬ ЦЕНТИ

ЗА ГРАНИЦЮ ЗЛУЧЕНИХ
ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.Tel. „Свобода“: 588-8844-4-0237. — Tel. У. М. Соколя: 588-8844-4-1018.
4-0807.THREE CENTS IN THE UNITED STATES
OF AMERICA.

FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРИЗНАЛИ ЛІТАК ЗАТОПЛЕНИМ

МАНІЛЯ (Філіппіни). — Пошукування корабля і літаками великанського літака „Гаваї Клипер“, що пропав по дорозі між Америкаю й Філіппінами, не дали бажаного успіху. Однак в одному місці на океані відкрито сліди оливи й на тій основі припускають, що літак затонув.

Знайдена на океані пляма оливи мала 1,500 стіп у промірі; отже могла походити лише з великого збірника.

БОРотьба за суспільну медицину.

ВАШІНГТОН. — Департамент судівництва почав дохідження проти Американського Медичного Союзу за порушення закону проти тротів. Каже департамент судівництва, що лікарська палата порушила згаданий закон тим, що вона грозила прогнанням із союзу тих лікарів, що далися наняти організації „Союз Групового Здоров'я“, яка давала членам групову лікарську опіку.

ВИПАДОК НА НАДЗЕМНИЙ ЗЯЛІЗНИЦІ.

НЬО ЙОРК. — Шість-возовий поїзд надземної залізничної системи „Інтерборо“ наїхав у понеділок над ранком на три-возовий поїзд, повний пасажирів на стації коло 110-тої вулиці, де залізниця їде коло сто стіп над землею. Останній віз першого й перший віз другого поїзду були розбиті. Від удару пороги залізничні занесли. Десять осіб було поранених, з того три поважно.

НАЙСТРАШНІШИЙ ЗАЛІЗНИЧНИЙ ВИПАДОК НА ДЖЕМЕЙСІ.

КІНГСТОН (Острів Джемейка). — П'ятдесят дві особи загинули на місці в найстрашнішому залізничному випадку в історії острова. Катастрофа скотилася через те, що перша локомотива поїзду, повного пасажирів, вискочила з шин, а друга локомотива, що їхала на заді поїзду, загнала вози в першу локомотиву. Число поранених вносить понад 70.

СМЕРТЬ МУРИНСЬКОГО ПРОВІДНИКА В ЛІТАКОВІ ВИПАДКУ.

НЬО ЙОРК. — Недалеко від стейтового парку в Вонта, на Лонг Айленді, на очах тисяч видців упав з літаком муринський релігійний провідник Суфі Абдул Гамід. Його пільот, білий летун Буркгардт, загинув з ним, а його біла секретарка вийшла з пригоди тяжко пошкодженою.

Суфі Абдул Гамід називав себе єпископом; за антисемітську пропаганду його називали „гарлемським Гітлером“.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ БАЧИТЬ ПОПРАВУ ОБСТАВИН.

ВАШІНГТОН. — Американська Федерация Праці каже в своїм місячному звіті по стану бізнесу в краї, що бізнес за останній місяць поправився. Федерация приписує це „підливанню води до помпи“, себто допомозі федерального уряду.

ДОХОДЖЕННЯ ПРОТИ УЧАСНИКІВ РЕВОЛЬТИ В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО. — Мексиканський сенатор Батіста виступив у газетах з публічною заявою, що багато високих мексиканських урядовців були вмішані в невдалу революцію генерала Сатурніна Седіа в стейті Сан Луїс Потосі. Домагаються від уряду розслідування й покарання винуватців.

ГРІМ ПРИГОЛОМШИВ ТРИ ОСОБИ.

НЬО ЙОРК. — Грім ударив у неділю коло 4. години зполудня коло криниці на Брайтон Біч і приголомшив стоячих недалеко двох чоловіків і одну дівчину. Поліція забрала їх негайно до шпиталю, де їх привернено до пам'яті.

РОЗБИВАЮТЬ ЛЕДОВІ ГОРИ.

ВАШІНГТОН. — Здовж побережжя Гренландії працюють сильні човни прибережної сторожі, розбиваючи ледові гори, що тепер пливуть на полудне, загрожуючи морській плавбі між Америкою й Європою.

Корабель „Грілі“, на котрому їхала виправа в підбігунові околиці, а котрий зловив леді, вже звільнився з ледів і поплив у дальшу дорогу.

ГУБЕРНАТОР ЗАБОРОНЯЄ ДІЯЛЬНІСТЬ РОБІТНИЧОГО РАДИ.

ДЕ МОЙН (Айова). — Стейтовий губернатор заборонив Краєвий Раді Робітничих Відносин вести слідство над робітничою політикою підприємства Мейтаг Вашингтін Машін Ко. в Ньютоні, що стала недавно осередком завзятої боротьби між підприємцями й робітниками.

Розслідує Раді каже, що він ще не дістав офіційного повідомлення про заборону губернатора; а як її дістане, то віддасть справу до вирішення начальному зарядові Раді у Вашингтоні.

САМОГУБСТВО ПОЛІЦІЙНОГО УРЯДНИКА.

У власнім домі в Медисоні, Конетикот, застрелився власним службовим револьвером 46-літній ньюорський поліцейний інспектор Луїс Розенфелд. Родина каже, що він був хорий на нервовий розстрій. Комісар ньюорської поліції каже, що це був „здібний, чесний і відважний“ поліцей.

ПРЕСА НА ЛІТВІ.

Міністерство внутрішніх справ у Ковні оголошує, що на Литві виходить тепер: 13 щоденників, 40 тижневиків, 23 двотижневики, 50 місячників і 33 періодичні видання. У Ковні виходить 135 видань, а 24 видання припадають на провінцію.

ПАЛЯТЬ НАРКОТИК.

Пожарники міста Нью Йорку дістали від поліції 2,975 фунтів марихуани, відомого наркотика, що його курять як тютюн, і приказ спалити наркотик наступного дня.

По біжучому курсу цей ладук варт \$125,000.

ОСТЕРІГАЮТЬ ПОЖАРНИКІВ ПЕРЕД ПЕРЕГОНАМИ.

При нагоді надання відзначень міським пожежникам у Нью Йорку за їх героїстичні вчинки підчас гашення вогню пожежний комісар рівночасно остерігає пожежників перед перегонами при їзді до пожежу. Казав, що такі перегони це одна з найбільших небезпек автомобільного руху.

ТРАГІЧНЕ ЗАКІНЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО РОКУ.

Підчас закінчення шкільного року у промисловім ліцею в м. Пітесті (Румунія) дійшло до вибуху штучних вогнів-петард. Наслідок вибуху був такий, що 35 учеників важко попарились і їх треба було відвезти до шпиталю.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА ВІД ГРОМУ.

Над Улашківцями (7 км. від Товстого) пройшла сильна буря з грозами. Грім упав м. ін. до стодоли графа Лянцкорського. Від цього грому згоріла стодола і 180 овець, що були в ній. Крім того грім поразив двох робітників, що хотіли вигнати віз до стодоли. Згоріли й сусідні шопи. Цікаво, що минулого року в тому самому місці й у тій самій годині вбив грім солтиса Улашковець, Нарабецького.

ЩЕ ОДИН КОСТЕЛ.

В Підгірцях, в Самбірщині, римо-католицький єпископ з Перемишля, д-р Барда, посвятив новий римо-кат. костел. Будова костела коштувала 100,000 злотих.

„МОВЧАЛИВІ ВАГОНИ“ В АНГЛІІ.

Кілька англійських залізничних товариств мають намір увести в поїздах вагони, що в них обов'язувалоб мовчання. Вільно булоб говорити тільки з кондуктором. Між собою пасажирів не сміють говорити.

СОВЕТСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ УТИКАЕМ.

Генерал Генріх Самойлович Люченков, советський офіцер, що втік перед „чистою“ советською армією на Сибірі до Японії. Тут він розмовляє з японськими газетами в Токіо. Москва каже, що це не справжній Люченков, бо справжній Люченков іще в Росії. На це той каже, що він може доказати свою ідентичність.

ВЖЕ ПІДБИРАЮТЬ МУЗИКУ ДЛЯ СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

Музичне журі при виставовій раді Світової Вистави в Нью Йорку вже почало підбирати музичні твори, що їх має вживати на Світовій Виставі в офіційних програмах.

ВЕЛИКИЙ КОМУНІСТИЧНИЙ ПРОЦЕС.

У Бразилії відбувається великий процес проти комуністичних заговорників іще з 1935 року. Обвинувачених є 375 осіб со стейту Ріо Гранде-де-Норте. З них тільки 135 є арештовані, а решта повіткали. Купці, які мали в комуністичному повстанні діймаючи маєткові страсти, внесли подання про відшкодування. В найвищій інстанції подання відкинули, стоячи на тому становищі, що держава може признати відшкодування тільки на випадок, як ті шкоди заподіють державні органи.

ТРАГЕДІЯ НА ДНІСТРІ.

У Вістрі, повіт Бучач, вибухнула три молоді дівчата на поїзду човном по Дністрі. Нараз човен перевернувся, дівчата впали у воду й зачали тонуть. Дві з них урятували, а дві втонули, між ними Марта Облошук. Мертві тіла добули з води по кількох годинах.

ЗАМАСКОВАНІ БАНДИТИ ВПАЛИ ДО КОРШМИ.

В Орабичку коло Скольного коло 1-шої години вночі до коршми М. Купфербергової впали три замасковані нападники й під загрозю револьверів зажадали видати їм уся готівку. В кімнаті спала донька Салі з дитиною. Один з нападників пішов до кухні й загрозив смертю служниці, якщо не рушила б з ліжка. Купфербергова заявила, що грошей не має. Нападники, загрозивши кількадесять злотих, 20 літрів горілки, кілька убрів, два футра, 25 чоловічих сорочок і кілька золотих перстень.

ДЕ ГРАЛИ „ПРОДАНУ НАРЕЧЕНУ“ СМЕТАНІ.

В музеї Б. Сметани в Празі виставлено мапу, на якій зазначено, в яких краях ішла найбільш популярна його опера „Продана наречена“, яка й у нас, тішилася величезними успіхами. І так, перша вистава за кордоном цієї опери йшла в Петрограді 1870 р. Три роки пізніше ставила „Продану наречену“ опера в Загребі. Але щойно віденська вистава „Проданої нареченої“ в 1892 р. відчинила цій опері двері у світ. Виставлявано її в Англії, Бельгії, Болгарії, Данії, Франції, Голляндії, Італії, Угорщині, Німеччині, Румунії, Еспанії, Швеції, Швейцарії, Туреччині. В Америці тріє Сметани йшов у Злучених Державах, Аргентині, Бразилії й Мексику. Потім давали його в Індії, в Африці й т. д.

ЗЛОДІЙСЬКА ШКОЛА У ВІЛЬНІ.

У Вільні викрили „зłodійську школу“. В ній практикували молоді злодії. Управителем цієї школи був Янкець Лібман. Він давав адептам цілоденне утримання та відбірив від них вкрадені речі. „Школа“ давала добрі доходи.

КАТАСТРОФАЛЬНИЙ НАЛЕТ ВОРОН.

У Гнезкові (Познанщина) налетіли впродовж пів години понад 2,000 ворон на пів морга буряків і знищили його зовсім. Пев, пушеного, щобі прогнозує це до ворон, ворони покололи дзюбами так сильно, що мусів утікати з поля.

ОБРИЗАЛИ КОНЯМ ЯЗИКИ.

До стайні Ф. Демієса під Варшавою закріпилися якісь нелюди, що вирізали у варшавський спосіб двома коням язика. Поліція зловила цих варварів: Станіслава й Войцеха Гартинських з Секерок. Вони шукали в цей спосіб німсти на конкурентному тлі. Обох арештували.

ЯПОНСЬКО-СОВЕТСЬКЕ НАПРУЖЕННЯ ЗРОСТАЄ

ТОКІО. — Японське міністерство війни видало комунікат, у якому говориться, що напруження між Советами і Японією зростає, і коли Совети дали проковуватимуть пограничні сторожі японців, то хто знає, чи це не потягне за собою тяжких наслідків. У тому комунікаті також говориться, що останніми днями советські відділи заняли на манчжурській границі один горбок, званий Чангкуфенг. Той горбок має стратегічне значіння. Японські війська пішли в протинаступ і вивязалися страшна боротьба, в якій згинуло 20 советських воїнів. Японці також захопили одинадцять повзів і відповідну кількість інших військових матеріалів.

ПОЛЬСЬКА „КУЛЬТУРА“ ПРИ ПРАЦІ.

ЛЬВІВ. — На Золотій Горі в Щирці коло Львова, на окремій, відгородженій і посвяченій місці на цвинтарі майдані спочивали тілні останки воїнів Української Галицької Армії, що померли в українській військовій лічниці в Острові коло Щирці. На могилах воїнів був побудований 1924 року великий кам'яний пам'ятник, що був рівночасно пам'ятником усіх, що полягли у світовій війні з сіл щирецької парохії. Цей пам'ятник знищили невідомі справники. Також невідома рука знищила три хрести, що були поставлені по черзі на тих могилах. Дня 18 липня ц. р. прибув на могилу відділ звідкись спроваджених робітників і в асисті поліції почали вони розкопувати кам'яну могилу. До вечора відкрили одну могилу, в якій добре збереглися рештки військового однострую. Поліція заявила, що має приказ від воевідства зліквідувати цю могилу.

ГУЛЯЮТЬ БЕЗКАРНО.

ЛЬВІВ. — Старокраєва преса приносить таку новину: На сіножатях села Чаниж, коло Буська, селяни з польських сіл Вархали і Собашки зухвало пасуть свою худобу. Коли чанизькі селяни обурилися на те і казали, щоб вони не товкли їхніх сіножатей, поляки не то що не послухали, але одного українського селянина, Дмитра Ростика, так тяжко побили, що він мусів довгий час пролежати в ліжку. Українські селяни скаржилися в „гміні“, подавали до староства. Навіть приїздив на місце сам староста. Але це цілком не помогло і поляки далі пасуть безкарно свою худобу на українських пасовиськах. Тепер українці вже навіть перестали скаржитись, бо тих, що підносять „скаргу, називають „політикуючими“ та погрожують їм карою.

ОПКУЮТЬСЯ КІНЬМИ.

ВАРШАВА. — Польський міністер Славой-Складковскі видав до воеводів обіжник у справі злої поведінки з кінями. Поліція має звертати увагу на кулягавих, пораних хворих, або вимарнітих коней і має робити доноси на людей, що вживають тих коней до праці. На ший такого коня треба накладати лякову печатку на тектурі, або дощці. Повітові адміністраційні власті мають видавати заборони вживати таких коней до праці. Кари за злу поведінку з кінями, за перетяження їх працею, або вживання хворих коней до праці будуть загострені.

УКРАЇНСЬКИЙ СКРИПАК ВИСТУПИТЬ НА ЛОНДОНСЬКОМУ РАДІО.

ЛОНДОН. — Лондонська радіостанція Бритиш Бродкестінг Корпорейшен запросила нашого молодого скрипака, п. Богдана Губицького, щоб він узяв участь у програмі, яку радіостанція буде надавати на коротких хвилях 22 серпня ц. р. для Бритійської Імперії. Гра п. Б. Губицького почнеться в год. 4:10 ранком, на лондонський час, і триватиме пів години. — (Укбюро, Лондон).

ЗАВЗЯТІ БОІ НА ЕСПАНСЬКИМ ФРОНТІ.

ГЕНДАЕ (Франція). — Вже від кількох днів ведуться завзяті бої над рікою Ебро за посідання міста Гандеза. Так звані „льоялісти“ зробили в перших днях поступ вперед. Та тепер зупинилися і стоять на місці. Націоналісти твердять, що офензива червоних спинена. Проте бої не устають.

МУСОЛІНІ ПРИЙМАЄ ВИЗОВ РАПИ.

РИМ. — Зараз після того, як папа римський наставував нову італійську теорію расизму, Мусоліні виголосив прилюдно промову і сказав, що італійські фашисти таки далі будуть придержуватися тої теорії, не звертаючи уваги на ніякі голоси. Він також сказав, що навіть демократичні краї придержуються теорії расизму. Як приклади він навів Америку і Швейцарію. В 1924 р. перейшов в американський конгрес закон, на основі якого дозволено в далеке більшім числі приїздити емігрантам з північно-західних країв, ніж з полуднево-східних, а то тому, що перші скорше змішуються з американцями. А в Швейцарії є закон, на основі якого не дозволяють жидам мати вищий уряд. Це все політика расизму, говорив Мусоліні.

"СВОБОДА" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакції не відповідає.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬСЬКИЙ ПОХІД НА ДОШКІЛЬНУ ДІТВОРУ

Часописи в старім краю нотують новий прояв польського походу на українство: похід на українські дитячі садки. Так називаються по українськи ті школи, чи встанови (в Америці їх називають з німецька "кіндergarten"-ами), до котрих ходять діти, що замолоді до справжньої школи, діти у дошкільному віці. Є це зовсім модерний витвір, спричинений новими умовами життя, серед котрих мати йде на цілоденну працю з дому й не має з ким лишити дітей. З природи річей у такому дитячому садку дитиною опікуються й мимоходом учать її різних річей: гігієни (здоровості), естетики (краси), правил товариського поведіння, молитов, тощо.

Заведені вони по всіх краях і в усіх народів. Заведені вони були й серед українців, під впливом тих самих обставин і потреб, під впливом котрих вони повставали серед інших народів. Нема нічого більше природного понад те, що вони повстали.

Та польський уряд подивився на справу іншими очима. Він бачив у цих садках не сповнення пекучої потреби широких кругів населення, а дивився за тим, які висліді такі українські дитячі садки мають для дітвори, і то з національного боку. Бачучи, що там українські опікунки дітвори з природи свого українства говорили до дітей по українськи, вчили їх українських молитов, показували на красу української народної штуки, тощо, польські урядники вирішили, що це все шкодить польській державі, й пустилися на різні способи ці садки переслідувати.

Присікалися до них з одного боку адміністраційні власті, вважаючи їх за встанови суспільної опіки. Домогалися від провідників свідомств з покінчення відповідних шкіл, відповідного віку (25 літ), практики й таке інше. Очевидно, що це все не було дошкільним, якби такі самі вимоги влада ставила й виконувала щодо подібних польських установ. Цього не було: від українського садку уряд вимагав сповнення різних вимог, а від польського садка не вимагав нічого.

Як адміністраційні органи вичерпали цілу низку дошкільних вимог, тоді до українських садків присікалася шкільна влада. Себто на тій основі, що, мовляв, садок це всетаки школа. Знову ставили різні вимоги до садків, які ставилися лише до правдивих шкіл, і то ставили вимоги до українських садків, яких не ставили до садків польських. І ставлено ці вимоги не з ціллю добитися якоїсь поправки в тому, що треба справити, а з ціллю, щоб такими вимогами оправдати закривання садків. Так то дійшло до того драконського рішення влади в чортківському повіті, де одним почерком пера закрито 16 українських дитячих садків.

Похід польського уряду проти дошкільної дітвори ставить перед українське громадянство під польською окупацією завдання дати відпир цій новій спробі загнати українську дітвору в польську оболу. Як видно з відгуків українського громадянства, воно добре розуміє небезпеку й свої завдання.

СКЛАД МОСКОВСЬКОЇ ПОВІТРЯНОЇ ФЛОТИ

(„Возрождение", Париж, 17. 6. 39).

Москалі застрашують увесь світ своєю повітряною флотою. В світовій пресі часто можна читати дані про величезну кількість найдосконаліших російських літаків, яких є стільки, що ніяка повітряна флота світу не дорівняє їм.

Скільки літаків у СРСР велика. На чужині вгадують її на 3,000—7,000. Точно ніхто не знає, скільки їх є. Правдоподібно їх є коло 6,000. Є між ними і нові літаки, але більшість це старі, зовсім непридатні до війни.

Летунський парк першої лінії розділяється так: 1,200—1,500 одноосібних нищильних типу 1-15 і 1-16, коло 1,500 двоосібних типу Р-5 і Л-Р та трьохосібних типу Р-6 розвідників, 800 штурмовиків двоосібних типу Л-Р і ДІ-6 та одноосібних типу 1-16 з спеціальним озброєнням, 400 двоосібних бомбовозів типу С-Б, 300 важких бомбовозів з 4 моторами типу ТБ-3. Разом отже коло 4,200 літаків.

Нищильники — це найкраще озброєване російське летунство. Двокрилі 1-5 з моторами М-22 і двокрилі 1-7 з моторами М-17 замінюють на західному фронті новими удосконаленими типами півторакрилами 1-15 і однокрилами 1-16, які дорівнюють загаринним апаратам. Тип 1-15 робить на годину 360—380 км на висоті 2,500 метрів і підлітає на 5,000 метрів за 5 минут. Він має 4 синхронізовані кулемети, може літати 2.5 години. Такі літаки будувє московський літаковий завод ч. 1. Тепер той же завод будувє тип літака ДІ-6, що має заступити попередній. Однокрил 1-16 має мотор М-25 750 кіньських сил. Під час лету втягає в себе кодекас. Його будувє завод ім. Горького. Продукція обох по 4—5 літаків на день.

Є чутки, що москалі будувє також новий тип літака на разок німецького „Дармштадт 1931", що має робити по 500 км. на годину. Проектиують також тип однокрила на 600 км., у якому пильот буде закритий у тулубі літака.

Загально літаки будувє добри, хоч не повністю відповідають таким же літакам заграничної продукції.

Розвідче летунство мало до 1936 року два типи літаків: двоосібний двокрил Р-5 з мотором М-17 і трьохосібний двомоторовий однокрил Р-6, що є зменшеним до 2/3 старим двомоторовим бомбовозом ТБ-1. Тип Р-5 робить 225 км., а Р-6 коли 250 км. Оба ці типи гірші ніж відповідні загаринні. Тепер їх замінюють двоосібними двокрилами Л-Р, мішаної конструкції з мотором М-34 800—900 кіньських сил без компресора і редуктора. Найбільша швидкість 310 км. Але і той тип не дорівнює європейським. Московський завод ч. 1. будувє їх по 4—5 денно. Той завод будувєв інтересний двоосібний однокрил з 6 кулеметами для наступу. Головна маса літаків-штурмовиків складається з двоосібних Л-Р, двоосібних ДІ-6 і одноосібних 1-16.

Бомбовози укомплектовані чотиримоторними ТБ-3 і двомоторовими С-Б. Типи ТБ-3 з 4 моторами М-17 по 600 к. сил тепер перестарілі. Вони роблять до 200 км., летять низько і тому вражливі на протилетунську оборону. В службі є тепер коло 400—500 двомоторових С-Б. Трьохосібний С-Б має 2 мотори М-25. В ньому колеса втягаються під час лету в крила. Швидкість 380—400 км., вантаж 1.5 тони, залежна від дальчини лету. Літаковий завод ч. 22 в Філях випускав їх 30 штук на місяць, а завод ч. 18 у Вороніжі по 15 штук на місяць. Тепер вмонтовують у ті типи мотор М-100 для швидкості 420 км. і для вантажу 800 кг. на віддалі 1,000 км., від бази. Такий малий вантаж робить їх нездібними для дальчих дій.

Морське летунство в СРСР бідне в нові типи. Головні масу морських літаків випускає завод ч. 31 в Таганрозі. Ниймодернішим літаком є М-17 для прибережної розвідки (одномоторний), трьохосібний типу МР-5 на швидкість 220 км. та розвідний во-

долітак 4 моторами М-34. Тип МК (морський кружляк) (бувний АНТ-22) з 6 моторами М-34 це в випробуванні, але вже нині він є перестарілий. Загально морське летунство в СРСР має тип М-Р-15-водолітак та наземні літаки на поплавках Р-5, Р-6, ТБ-1, кілька М-22 та трохи Савоя (С-55 і С-62).

Советські мотори багатослабші від європейських, хоч кілька літ тому були міцніші. Це сталося тому, що советські моторові заводи не мають своїх типів моторів. Заводи будувєт лише загаринні типи моторів Райт, Циклон, Гіспано-Суйза 12-У, Гном, Рон К-14, Рено, М-17, БМВ, М-22, Юпітер та власний мотор М-34 до 100 к. сил. В ділянці моторобудування Совети потребують конечно чужої допомоги.

Могутність держави в повітрі залежить від можливості держави будувати власні типи літаків і моторів у великій кількості. Місячні воєнні страти треба розраховувати на половину всього складу повітряної флоти. Ці страти треба доповнювати стало. При теперішній стані техніки важнішим є будувати нові ти-

пи літаків у бажаній кількості, ніж мати відразу готових велику кількість їх. Держави, що мають могутню кількісно повітряну флоту в мирних часах, можуть опастися слабшими від держав, що не навантажали себе перестарілими апаратами, а продукують у бажаній кількості все нові і нові типи. Індустрія мусить бути приготувана до продукції літаків найновіших типів серіями і масово.

До того советська індустрія не готова, а в додатку не має й своїх літаків. Тобто, в ній нема конструкторів, що творилиб усе щось нове, досконаліше, ніж має ворог. Совети обмежуються до копіювання старих європейських типів з деякими удосконаленнями. Не можна сказати, щоб москалі бракувало людей, які творилиб ті типи літаків. Стверджено, що москалі створили умовини для конструкторів такі, що там праця неможлива. Напр. старого інженера Григоровича посадили в тюрму на кілька літ у тюрму за те, що йому не вдалося відразу створити вдалого типу водолітаків.

ПОЧАТКИ КНИЖКИ ТА ДРУКАРСТВА В УКРАЇНІ

У прастарих часах у Єгипті, Феніції, Асирії та Вавилоні книгарські підприємства, себто торговля таблицями з глини чи теж з іншого матеріалу, які вкривали письмом, могли існувати завдяки переписувачам. Ті переписувачі виконували службу сьогоднішніх друкарських машин. Такі переписувачі були аж до часу винаходу друкарської штуки Іваном Гутенбергом у половині 15-го століття.

Коли Гутенберг винайшов друкарські черенки та коли відкрили перші друкарні Фуст, Мануїл, Брайтконф і Діро, книгарська торгівля змінилася основно. Ця діяльність, доступна лише для великих багатіїв, демократизувалася зовсім. Книжка перестала бути луксусом, середньовічні спудей (студенти) були тепер постійними відборцями книжки. Книгарі мали найбільший оборот в університетських містах, як нпр. Болон-

нія, Париж або Авсбург, де теж повстав спеціальний тип книгарського купця, зв. „стадіонар", або власник крамниці з книжками, що мав свою торговлю все біля шкіл і академій. Такі крамниці ще й сьогодні можна подібати в багатьох містах західної Європи.

Крім тих „стадіонарів" повстав ще один рід книгарської купця: були це мандрівні книгарі, які як посередники якоїсь великої фірми, а часто й на власне ризико розвозили книжки по селах і містах, відпусти та прощі і ярмарки. З того часу походять теж перші книгарські каталоги, в яких подавали списки нових книжок.

Осередками книгарської торгівлі у середньовічних часах були університетські міста або такі, що лежали на перехрестях купецьких шляхів, як Ліон, Париж, Нірнберг, Відень, Франкфурт над

Меном і Ляйпціг. Ті два останні міста ще в середньовічних часах стали головними осередками книгарського руху у середній Європі. Від хвилини, як книжка стала предметом купця та продажу, книгарство зорганізувалося на новочасний зразок, отже повстали накладоші, сортиментів, антикварські та комісові книгарні. У кожній крамниці продають книжки на свій спосіб, відповідно до прав і постанов, установлених професійними організаціями.

Як і в інших краях, подібно було і в нас в Україні. Пергамен привозили з Греції й Азії. Потім і в нас навчилися виправляти телячу шкіру та робити з неї доволі гарний, білий пергамент. Папір спроваджували в Україну з Сходу, однак поширювали шойно в XIV—XV столітті, коли в західній Європі повстало більше папірень. Чорнило виробляли самі писарі з дубової або вільхової кори, старого залізя, вишневого клею, борщу, квасного меду й ін. Писали гусичим пером.

Найдавніші українські літописи були писані т. зв. уставом. Було це письмом дуже просте, переважали в ньому прості лінії, більш-менш правильні кути або кола. Пізніше устав перейшов у півустав — письмо ломане, неправильне, з буквами над рядками, т. зв. титлами. В уставі й півуставі кожна буква стояла окремо. Пізніше букви лучилися разом і так повстав скоропис. Давні книги були прикрашені різними орнаментами й заставками в формі плетінок, із яких виходили постаті фантастичних звірів, часом і людей. Ініціали рисували яскравою фарбою (киноваром) або різними барвами, часто сріблом і золотом.

Писали чи переписували книги люди духовні — священики, черці. В Печерській Лаврі в перших часах славився чернець Іларіон, що „знав зручно книги писати та днями й ночами писав їх у келії блаженного Теодосія". Князь Ярослав Мудрий приказав на широкі міру писати та переписувати книги: „зібрав багато писців і перекладав із грецької словянською мовою".

Книги в княжих часах були дуже дорогі. Князь Володимир Васильович за один молитовник заплатив вісім гривень, а тоді ціле село купив за 50 гривень. Дорогоцінну книжку оправляли в дошки, обтягнені шкірою або в срібну оправу, нерідко з мистецькими прикрасами. Власник виписував на книзі своє ім'я й назвище та погрожував проклятом тому, хто зважиться би книжку вкрати: „А хтоб її взяв, хай буде проклятий, а натема".

Князь Ярослав Мудрий заступав бібліотеку у Києві: „Зібрав багато книг переписати і склав їх у церкві св. Софії". Волинський князь Володимир Васильович сам переписував книги, оправлював їх у дорогоцінні оправу та розсилав їх у дарунок ріжним церквам і монастирям. М. і. катедральній церкві в Перемишлі подарував власноручно переписане Євангеліє, оковане в срібло з дорогоцінними каменями. Та й убогі люди вміли цінити книжки. Печерський чернець Григорій „нічого іншого не мав крім книг" сказав в Патерику.

(Докінчення буде).

Забув.

На пероні залізничної стації стоїть старий професор з парасолем і з валізами. Поїзд приїжджає, відіжджає, а професор стоїть і стоїть на одній місці. Врешті якийсь залізничник питає його: — Не знаю, — каже професор — і не можу собі пригадати, чи я мав десь їхати, чи може я звідки приїхав...

*) Система важкого скорострільного. (Дальше буде).

О. ЛУГОВИЙ. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина друга

41)

VI.

Бурхливіми хвилями проливали ріжні армії по беззахисній Україні. Обі українські армії, денікінці, червоні, махнівці і врешті поляки. Все міндалось, прокочувалося по українських селах, залишало за собою жалі і сльози, прокляття і нарікання. Ні одна влада не давала селянам ні захисту, ні спокою; навпаки, кожна ставила величезні вимоги. Селянство байдужо виконувало ті вимоги і жило — от, аби душа в тілі трималася.

Зпід Тули, Брянська і Гомеля прокотилася остаточно на південь денікінська армія. Українські війська вимарали від ношесті; лучилися з червоними та білими москалями один, а з поляками другі, після трагічної події під Любаром — Чорним Островом. Зимовий похід заставляв більшовиків бути чуйними, держав їх цілу зиму у напруженні і тим допоміг весняному походу на Київ. Але спільний напад з поляками й повернення польських землевласників знеохотили правобережне селянство до самої української державності. Воно волило і чор-

та, аби лиш не поляків. В останню остаточну запанували більшовики з старими методами боротьби з українством, зручно прихованими офіційною потурлістю...

Не минуло багато часу, як почувши гурт під ногами, більшовики взяли за старе. Заповнювалися тюрми, заправляли трибунали... Скрізь і всюди червоним володарям вивжалася контрреволюція. Взияли за своє і селяни... Так, що і більшовики не сподівалися. Масово, організовано...

Центральна Козацька Рада, очолювана здебільша галичанами, прикладала всіх зусиль, щоби повстанський рух сконсолідувати, надати йому пляновий характер. Центр мистився у школі червоних курсантів; звідти по провінціях розіслали звязкові й інструктори під видом червоних старшин, комсарів і міліціонерів... Не бракувало і селянських хлопців та дівчат. Зароїлося в Україні від повстанських ватаг. Червоні в скорості проголошували мобілізацію в Україні. Під загрозою кари смерті й конфіскації майна наказувалися кожному зголоситися до

військових комісарів. Ця мобілізація урвала людям терпіння. Селянські сини йти в червону армію не хотіли; втікали в степи, ліси, ховалися у стогах сіна... Вони створили „зелену" армію, що почала даватися більшовикам в знаки, виконувала очайдушні напади на червоні війська. Але не було в них досвідного провідника. Згодом знайшовся і провідник, розумний, досвідний і відважний... Провідником тим став доктор Галієв.

По селах Катеринославщини запанувала чуйність. Виймали кріси та скоростріли, обрізи і рушници, відкопували ручні гранати... В глуху ніч зривалася стрілянина і загін хала, наче її не було... Та кожна стрілянина для селянства означувала смерть неодоленого з ворогів. По околицях селах прислухувалися до відгуків, виставляли варті... І чи в день, чи вночі подорожньому звідкись летів грізний запит-пересторога:

— Хто йде?!

Похмурі селянські обличчя обступали подорожного, провадили до старшого, такогуж, як і вони, дядька. І горе було людині, звязаній чиннебудь з окупантською владою! Дядьки милосердя не мали. Така людина зникала безслідно, не залишався навіть знаку, де вона закопана...

Не дарма в ворог. Від села до села вужем сунулися довгі валки з награбованим селянським майном, з жертвами ворожого своєвілля. Ревіла худоба, кичалася і блеяла дрібнота, голосили і плакали люди... Голіх і голодних гнали вороги на північ, де

лиш кого запалили. Заводили в ліс, над ріку, над ріку в кулі там немилосердно вистрілювали.

Але не завжди так бувало... Із спокійного степу яструбамі налітали на валки повстанці, рубали і нищили сторожу, звільнювали полонених. Збілювали свої кадри, бож тим не було вже до чого вертатися. Україна вивпала окупантові підпільну війну.

Тернівська волясть не відставала від інших. Тайні наради відбувалися по хатах, по клунях і ярах. Говорили і раділи, що діяти проти гнету червоних володарів. Але терпіння й відважності виступів ще не було. Покоювалися робітників, де червоні створили своє міцне ядро. Колись не колись хлопці з зеленої кадри нищили особливо влізливих робітників, чи людей, що ставалися щось підглянути і підслухати. Повільно все більше й більше прилучувалися кадровики з околиць сіл; волясть могла поставити до бою відділ у сто вісімдесят молодих і здорових людей, не гірших від тих, що пішли з Василем Омелянцем. У потреби могло зібратися до трьохсот резерв, старших. Доводили старші дядьки, що були вже на війні.

Почувши силу, тернівчани ждали нагоди помірятися з ворогом. Але ворог поводився спокійно в околиці. Нагода трапилася з іншого боку, звідки тернівчани не сподівалися, і трапилася трохи передчасно...

Звязкові після цієїповідомили, що до Тернівки наближається валка червоних, що

веде поверх сотні арештованих селян. Сили червоних подавано на п'ятдесят чоловік з двома ручними скорострілами. Після цієї Христом Богом молили не дати їх рідним гинути у ворожій неволі, допомогти їм звільнитися.

Молодь заметушилася. Надійшла довго очікувана нагода. Зібрався провідники на нараду; вирішили все швидко, по військовому — перепустити валку за село і там пробувати щастя... Старші радили не зачіпати, що потерпіти якийсь час, але молоді не здавалися:

— Докиж терпіти? Роками вже з нас знуцаються!

— Заки зберемося, то не буде когось і боронити...

— Заждіть! А шок то за користь буде, коли ми пічнем? — здержували старші.

— Погинемо без користі, ну, та й село не подякує вам, коли червоні попалять хати.

— Не попалять... Іх треба так застукати, щоб ані один не втік, то й не знатимуть, хто і звідки.

— Чи вдасться? — сумнівалися старші.

— Добре! Нехай і не вдасться... Та шок за користь з нашої ніби сили, коли вороги нищитимуть нас? Зпочатку інші села, а далі і до нас черга дійде... Чиж не скрізь однаково — наші люди? Ми розправимося з ними в степу, або в лісі.

— Нехай! — погодився старші. — Але щоб не каляли пізніше.

— Не бійтеся! Знаємо, на що йдемо! Не даватим людям гинути... Вибралися крадьком із се-

ла коло вісімдесят хлопців. По одному, по два зникали десь за селом... На всякий випадок половиною зісталися.

Сонце вже добре опустилося вниз. Минула година і дві. По дорозі зникали курява, показалися десятки фір, наладаваних збіжжям, оджею, побитим дробом. Зпереду кілька каверників, з лисами за плечами, кілька інших снувалися взад і вперед по боках валки. За фірами сумні, похмури селяни, старі діти і юнаки, оточені пішими червоноармійцями з багнетами на крисах. Позаду їхали кілька з готовим до стріли максимумом. Обличчя селян і сторожі густо припали порогами, губи позінали, піт спливав струмочками, розмальовуючи обличчя то чорно-брунатними, то жовтими пасмугами, наче татування. Сторожа ухилилися, гідганяла відстаючих, то відганяла селян і селянок, що висуналися вперед.

— Господи! — зіждали господині. — Ось як знуцаються з наших людей! А чи не гріх вам, товариші, ганяти так людей, наче отару худоби?

— Всім вам так буде, хахли чортові! — по москвинськи відгизалися червоноармійці.

— Чекайте!... Перепеде ще й вам на горіх! — шептали сподині. — Ось як знуцаються з наших людей! А чи не гріх вам, товариші, ганяти так людей, наче отару худоби?

— Ну, чого, сучий сину, відстаєш? Утомився, що? Не треба було бунтувати!

*) Система важкого скорострільного. (Дальше буде).

3 ДНЯ

ПЕРЕБОРШУЄМО І МИ.

Наші вороженьки не раз брехнуть собі на здоров'я, що і з мукми зроблять вола. Та не раз і нам це притрапляється. Коли рідше траплялось, а де далі — частіше й частіше. Невже це вплив „вищих“ культур на нас?

Ось нагадати хоча про наш рідний звичай, дні, віча, пікніки і т. п. Любимо ми трохи перетягнути. Коли прийде 300 осіб, то ми поставимо 1,000; коли є тисяча, то ми любимо поставити 2,000; а коли дві тисячі, то ми вже говоримо про „грубі тисячі“. Нераз трапляється таке, що було кілька десятків осіб, а ми так собі скромно скажемо: „та було парв соток“.

ПОЩО ЦЕ?

Таке явище не здорове. Бо коли роблять так, наприклад, більшовики, чи якась інша група, що старається не про добро нашої суспільності, тільки, щоб здобути похвалу від якого вищого „пана“, чи „таваріша“, то таке поступовання зовсім оправдане, а навіть для них кінцеве. Але для нас воно непотрібне, а навіть шкідливе, бо тим ми тільки деморалізуємо самі себе.

Бо наперед ми самі повіримо, що там була „тисяча“, „дві“ і т. д. А коли притрапляється так, що прийшло лиш 500, то це настроє нас пригноблює і нам здається, що це невдача. Тимчасом буває і так, що 500 осіб це зовсім гарне число і коли дане товариство дістане його, то може вважати це успіхом.

ПІДГАНЯЮТЬ ІНШІ.

Правда, не раз інші підганяють даного дописувача, і він, подаючи звіт про якийсь звичай, пікнік, день, концерт чи віче, мусить подавати два рази більше, ніж було. А то тому, що люди скоро привикають до перебільшування, і коли навіть хтось трапляється такий, що напише правду, то тоді читач всеодно візьме подане число і поділить його на двоє. Коли справді було тисячу людей, і дописувач так подасть, то читач подумає собі: „Коли він пише тисячу, то видно там більше як п'ятсот не було“.

Отже, щоб дати читачам правдивий образ, дописувач подвоює число в надії, що читач поділить його знов і так дістануть дійсний стан.

ПЕРЕБІЛЬШУВАННЯ В ПОЛІТИЦІ.

Трба замітити, що в політиці, а головні в політичній пропаганді, люди звикли також перебільшувати. Але на далеку мету така пропаганда не принесе даному народові, чи якійсь організації, великих користей. Бо правда скоріше чи пізніше таки вийде наверх.

Ось візьмим такий приклад: Раз один з українських представників у Лондоні запевняв англійських „відповідальних людей, що українці в Америці дуже добре зорганізовані і що мають у своїх рідних організаціях поверх сто тисяч членів. Додавав він також, що ті українці є свідомі і є самостійницьких переконань.“

Це, ніби, правда. А всежтаки в тім було трохи перебільшення. Бо фактично ті сто тисяч членів не є аж такі свідомі, щоб можна було на них в організований спосіб будувати якунебудь міжнародно політику. Тих сто тисяч не всілі зложити відповідної суми грошей на заграничну політику, а навіть не всілі спроможтись на якусь добре бюро пропаганди. Це мусіло вийти наверх. Раз, коли прийшлося продати певну кількість англійських книжок серед українців в Америці, книжок, які змістили порушували українську справу, то те перебільшення відразу вийшло наверх. Бо на сто тисяч „організованих членів“ не можна було розпродати кількості книжок. Побачивши такий вислід, англійці подумали собі: „Тут щось не в порядку“.

Так мститься перебільшення, навіть коли воно було повнене в добрій вірі. Приповідка, що „правдою перейдеш світ і вернешся“, ще й нині не страшила своєї вартості.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЧЕСТЕР, ПА.

Свято Шевченка.

Заходом української православної парохії й Українського Народного Дому влаштовано в нас свято Шевченка.

Рано підчас Служби Божої о. О. Мишик виголосив святокову проповідь про Шевченка. Потім відбулася панакхда, на якій було поважне число громадян. Вечором почався концерт. Розпочато його „Заповітом“, що відспівав хор ім. Лисенка під управою Г. Королева. Вступне слово виголосив предсідник У. Н. Дому, Г. Мисинин.

Поему „Тарасова Ніч“ віддеклямували: першу частину М. Яник, другу Стефанія Миштурак. „Ми йдемо вперед“, дует, відспівали Ева Сорока й Анастасія Луцик у супроводі піанна. Маленька школярка Ольга Найда відіграла солю на скрипці. Музичний терцет: скрипки А. Весоловський і Ольга Найда, Ева Сорока, піанно. Мирослав Коваль відіграв „Українську пісню“ та „На чужині загибаю“. Любка Перчак відіграла на піані та відспівала дві стрілецькі пісні. Диджий хор під управою о. О. Мишика відспівав кілька пісень у честь Т. Шевченка, а поему „До Основ'яненка“ деклямували: Лелія Чавага першу частину і Юстина Огар — другу. Й. Гапій відспівав солю „Ой, чогож ти зажурився“, а школяр І. Михальцевич — „Загадка“. „Мені триннаціят минав“ віддеклямував Т. Сорока. Вкінці найменші школярі: Марія Левицька, Дарія Єдинак, Пелагія Гапій і Іван Михальцевич відспівали пісню „На зеленому дубочку“.

Святову промову виголосив о. д-р Володимир Клодницький, а кінцеве слово о. О. Мишик. Промова о. д-ра В. Клодницького була дуже змістовна. Зображення тих політичних, національних і суспільних умовин, серед яких прийшов на світ Т. Шевченко, дали ясну картину творчості, як теж самого генія Шевченка. На концерті було багато людей. Всі точки програми були виконані гарно, а їх зміст був підібраний до свята. Підчас концерту, при вступі та підчас збірки в часі панакхди зібрано \$38.18. По відтрученні видатків чистий дохід у сумі \$27 вислано через Об'єднання з призначенням по половині на визвольну боротьбу й на інвалідів.

Цєю дорогою перепрошуємо гостей з Балтімору й інших місцевостей, що так пізно висилаємо допис і гроші й що не можемо помістити імен жертводавців. Річ у тому, що загублено спис жертводавців. Однак гроші годяться з рахунком.

Син-кий.

Не гідний.

Удовець місяць по смерті своєї жінки хвалиться приятелеві, що жениться вдруге. Приятель, якому подружжя життя надоїло, відповів обурений: „Хто по першій подружжю хоче скочити у друге, той не є гідний того, щоб йому перша жінка вмерла“.

сську справу, то те перебільшення відразу вийшло наверх. Бо на сто тисяч „організованих членів“ не можна було розпродати кількості книжок. Побачивши такий вислід, англійці подумали собі: „Тут щось не в порядку“.

Так мститься перебільшення, навіть коли воно було повнене в добрій вірі. Приповідка, що „правдою перейдеш світ і вернешся“, ще й нині не страшила своєї вартості.

СМЕРТЬ У ПЕЧЕРІ.

Три хлопці й одна дівчина копали собі печеру в провалі гори в Кінгсбері Рон, недалеко Клівленду. Як земля на них обсунулася, громадка рятувальників по годинах праці добула свідомого лише 8-літнього Евгена Кукінського. Інших добуто в критичнім стані.

Василь Галич.

ЯК ПИСАТИ УКРАЇНСЬКІ НАЗВИЩА ПО АНГЛІЙСЬКИ

Велике число „нових американців“, особливо тих, що походять з Європи, мають часто неприємності через свої назвища. А „старі американці“ є звичайно лівні і не терплять часто довгих назвищ. Вони замість попросити чужинців, принагоди виписати його назвище, щоб звучало і було написане правильно, то іноді радять йому скоротити, або змінити його. А як і було воно добре виписане, легке і коротке, то і тоді знайдуться такі особи, яким воно буде „тяжке“. Особливо газетарі спортивних сторінок є найбільше нетерпеливі. Ці мудрагелі не то що висмівають у своїй писанині чоловіка з довгим назвищем, але самі беруться скорочувати його в якийсь чудернацький спосіб.

Мабуть найбільше невіготи зносять через це в Америці люди слов'янського походження. Знаю випадки, де українські дівчата втратили нагоду канцелярської праці лише через те, що мали „задовгі“ назвища і не хотіли їх позбутися. Буває і так, що їх коротке назвище мучить американин, коли чоловік не вміє „спелувати“, тобто назвати букву за буквою. Значне число наших людей, старших і молодших, теж часто пригадують надписанням своїх назвищ по англійськи, або іноді, як зарадити їх „незграбності“. Немало школи наробило це, що їх паспортні все були написані чужою мовою, імена і назвища часто виписані польськими писарями, очевидно, по польськи. Такої системи дехто і потім тримався, як ставав громадянином і подавав своє назвище по польськи. Описля його діти мали клопіт з по польськи написаним українським назвищем. А можна було те саме виписати правильно і легше відповідно до американої системи. Декотрі неписьменні родичі, як записували дітей по школах, що не вміли добре пояснити, як треба писати їх назвище, і дали вчителю волю, щоб вони підписали дитину; а ця дитина так записала, що не суди, Господи!... Так воно і надалі осталося, як спадщина для молодших дітей.

Не лише кілька десятків літ

тому, але й тепер це питання є в часі. Після довгого розсуду я прийшов до переконання, що пропорціонально мале число американських українців виписують свої назвища правильно по англійськи. Це питання можна легко прослідити у списі імен у телефонних книжках, міських реєстрах, у фабричних списках робітників, як також на назвищах на сторінках наших англійських видань. Найбільше виписують свої назвища по польськи; не лише прості люди, але й ті, що є вчені та вважають себе за українських патріотів, грішать у цей спосіб. Декотрі редактор англійської сторінки подасть їх назвища правильно, а в наступним числі власник цьогож назвища подасть його знов по польськи. Так написані назвища майже все: коли вимовлені американцями, то інакше звучать, ніж повинні. Через те найбільше терплять діти в школі, не лише від своїх товаришів, але іноді і вчителів гаяють їх назвища. Така дитина, як доросте до літ, то деколи скорочує батьківське назвище, або приймає якусь неукраїнську. І так уже маємо: Anderson-iv, Harrison-iv і інших.

Американцям не потрібно більше монотонних назвищ, як Смит, Джонс, Джонсон, бо їх уже мають безліч. Вони назагал радо приймуть слов'янське назвище, коли його можна вимовити без клопоту. А такі, як Koval, Bodnar, Kravetz, то прямо витають. Отже щоб улегшити писання українських назвищ, подаю кілька порад, котрі може стануть комусь у пригоді.

Перше всього треба зрозуміти, що англійський алфавіт (азбука) не є тесаме, що польське „абцадо“, хоч обидва походять з латинського. Декотрі букви і склади букв цілком інакше звучать у цих мовах. Тому треба так писати своє назвище, такими буквами, щоб воно звучало по українськи, як його вимовляє чужинець. Навіть розумні поляки пристосовуються до того і змінюють їх „спелінг“, писання назви, з польського на американський спосіб. Щоб улегшити виписування назвищ, добре буде запам'ятати, що

отсі українські букви так ви-

мовляються і пишуться по американськи:

v = v, g = h (а не г „g“), ж = j (все вимовляється „д“, ніколи „ж“), ч = ch, ш = sh, и = i, х = ch або kh, ц = ts або tz.

Український нарід є багатоміліоновий, отже й витворив собі багато питомих йому назвищ. Декотрі з них подібні до назвищ інших слов'янських народів, інші є чисто українські, себто такі, котрих чоловік ніякої народності, крім української не має. Найголовніші українські назвища можна згрупувати (скласифікувати) до таких груп:

1. Такі, що кінчаються на „енко“, наприклад: Василенко, Шевченко, Кравченко і їм подібні. Ці назви мають мабуть найбільше чисто український характер. При писанні їх по англійськи нема ніякого трудно і дають легкий звук, тому нема потреби над ними зупинятися. Повищі назви можна писати: Vasilenko, Shevchenko, Kravchenko.

2. Таксамо є багато українців, яких назвища кінчаються на „ів“, як Петрів, Іванів, Янів, Гаврилів і інші. Вони дають декому труд при писанні по англійськи, бо є люди, що пишуть їх з російським закінченням через „ов“ або „off“. Під цим оглядом навіть декотрі емігранти з Західної України роблять помилки. Ці самі назвища можна виписати в чисто українським стилі і вони будуть звучати як у рідній мові: Petriv (Petrev), Evaniy, Yaniv, Havriliv. Іванів як написав би буквою „I“ (Ivaniv) то американці вимовлять „Айванів“.

3. Назвища, що кінчаються на „чко“, як Тимочко. Значко, Бучко, є досить численні. Їх є тяжче писати при закінченні, і, щоб дати чисто український вираз, то треба вжити додаткової букви. Наприклад, можна писати: Timotchko (або Timoshko), Znachko, Boutchko. Ці самі назвища як дехто пише при закінченні по польськи Timoczko, то американці вимовляють „Тимозко“, а Znachko і Buczko вимовляють „Зназко“ і „Бозко“. Тому повищий перший взірць є більш відповідний.

4. Інші роди українських назвищ, досить схожі до повищих (під 3), це ті, що кінчаються на „шко“. Писати їх є дуже легко по англійськи (якби лиш забути, як пишеться їх по польськи), але треба вважати при закінченні. Такі назвища як Антошко, Грошко, Еднашко, пишеться Antoshko, Groshko, Yednashko.

5. Може трохи менше ніж у повищих групах, але досить багато маємо назвищ, котрі кінчаються на „ий“, або „вий“, як наприклад: Дубовий, Буковий, Заможний. Дехто з наших пише їх по московськи на „ой“ або „ов“ при закінченні, а треба писати: Dubovy

(Dubovay), Bukovy і Zamozy. Однак можна ці три, і їм подібні, назвища писати трохи інакшими буквами і дістати чисто українську вимову. Назагал ці імена є легкі для американців. (Докінчення буде).

ЖИДІВСЬКИЙ ВІДЕНЬ.

Д-р Норберт Грогавер з журналі „Шенере Чукуфут“ (Краща будуччина) говорить про заняття і фахи жидів у Відні та про їх культурний вплив на прилюдне життя. Передовсім уся торгівля є в руках жидів. Жиди у 85.5 проц. є адвокатами, 80 проц. торговці обуви, 80 проц. журналісти (газетарі), 75 проц. банківці, 73.6 проц. торговці вином, 73.26 проц. текстильний промисл, 70 проц. лікарі-дентисти, 70 проц. власники кінематографів, 70 проц. торговці деревом і папером, 67.6 проц. торговці шкір, 60 проц. власники пекарень, 50 проц. лікарі. Зате нема ні одного жиди, що був би робітником, мулярем, покривачем дахів, трамваєм робітником чи каналарем.

Циган у суді.

Укрив циган у жиди коня. Той його приловив, але циган клянується, що не вкрив, а кінчуже — хто знає де. Кличе жид цигана до суду.

— Не піду, — каже циган — бо я голій і босий.

— Дав жид циганові плащ, дав черевик на ноги і пішли до суду.

— Так і так, — каже жид — укрив мені циган коня. Маю свідків...

— Правда, — кажуть свідки.

— Ні, неправда — каже циган — вони брешуть. Що їх запитати, то вони скажуть, що то їх. Вони скажуть, що навіть цей плащ, що на мені, не мій.

— Таки не його, — закричали свідки.

— Бачите, панове, — каже циган до суддів — які вони! Суд нагнав цигана до дому, а жидів арештував за впровадження владі в бруд.

Китаєць поручає.

Китаєць був дуже важко захворів. Але якось утік від смерті і після того дав до газети таку подяку лікарям:

„Я був хорий. Прийшов до мене лікар Ян Сен. Записав мені лік, я заживав, але після того був ще більше хорий. Тоді прийшов до мене Ханг-Юнг. Записав мені порошки, але я дальше був хорий. Аж пішли просити до мене славного спеціаліста Гонг-Су-Юа. Та він був занятий і не міг прийти до мене. Не прийшов ні другої ні третьої днини. За той час я виздоровів. Гонг-Су-Юа добрий лікар. Поручаю його всім“.

НОВІ ТЕАТРАЛЬНІ КНИЖКИ З КРАЮ!

ЗАМОВЛЯЙТЕ СЬОГОДНІ!

Бабські Забобони, комедія у 4 відслонях (5 муж. 2 жен.)	25 ц.
Берім біду за роги, велика збірка веселих сценок, пісень-куплетів, розмов та одноособових і збірних самогворок, на веселій вечір	45 ц.
Вигадливий бурсак, комедія для молоді в 2-ох діях, з часів Хмельниччини (2 жінчини, 4 мужчин, дівчата, хлопці)	25 ц.
Козачка, песа на 4 дії, (10 мужчин, 3 жінчин, гурт)	30 ц.
Ой видно село, драма на 3 дії, з недавнього минулого (6 мужчин, 3 жінчини, гурт)	35 ц.
Село на сцені, збірка монологів, діалогів, співів і представлення, які надаються для влаштування; ревії, вечерниці, товариські зібрання тощо	30 ц.
Ой три шляхи широкі, драма з сучасного життя в 4-ох діях, 8 муж., 5 жен.	30 ц.
Садок вишневий коло хати, песа на одну дію, на підставі молодого життя Тараса Шевченка. 2 муж., 1 жінка, 6 дітей	25 ц.
Інценізації вибраних творів Тараса Шевченка з 15 образками, укладу сцени та 6 піснями в нотах	40 ц.
Козацький рік, песа на 3 дії в 5 відслонях, 5 муж., 4 жен.	30 ц.
Київ наш, історична драма на 5 дії з часу боїв українського війська з більшовиками, 8 муж., 2 жен.	30 ц.
Інститутка, інценізація на 6 картин з оповідання Марка Вовчка. 10 жен., 2 муж.	35 ц.
Слава Кобзареві, сценічна картина, присвячена пам'яті Тараса Шевченка, з додатком 7 пісень на Свято Шевченка.	25 ц.

На кредит і на С. О. D. не висилаємо. Замовлення висилайте на адресу:

“SVOBODA”

P. O. Box 346

Jersey City, N. J.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКІ АВДИЦІ НА РАДІО.

Слухаючи недавно жидівської програми з Філадельфії, я почув ось такі слова заповіді: „Українішес данц-Козачок“. Мені зробилось чогось так дивно. Немов муравлі осіли на моюму тілі. Момент від хвилі його заповідження до часу, коли оркестра почала грати, видався мені дуже довгим. Та справді, на хвилях етеру рознеслись чудові акорди нашого рідного Козачка, в мистецькому виконанні. Мені мимомхоті прийшли на думку наші радіові програми. Я почав їх аналізувати. Я старався їх порівняти з програмами інших націй. І цікаво випала аналіза. Дуже дешево. Я прийшов до переконання, що в суті речі наші програми не мають жадної більшої вартості чи то в культурно-музичній чи то політичній діяльності. Перш за все сам рівень української мови у деяких заповідів цих програм стоїть дуже низько. А це ж хіба найважливіше. З другого боку можна сказати, що проявляється в них брак мистецького хисту як у самому виконанні програми так і в доборі музичних творів. Бо наша музична творчість так багата в різного роду музичні композиції, що можна їх сміло грати довгі роки.

Однак на наших програмах почуємо майже самі коломийки, часом в гіднім пошанування виконанні. Розуміємо знаменито, що пп. заповідачі будуть виправдуватись ось так: „Ми не всілі спровадити оркестру, заплатити їй 10 тисяч доларів за пів години“. Так, це правда, та цього ніхто не бажає. Однак коли шановні провідники українських авдицій, покориштовуються в більшості рекордами, то матимуть дуже великий вибір. Бо думаю, що скількість тих рекордів є така велика, що вповні дозволить на відповідний вибір. В тім випадку потрібна лиш охота та одробинка цього мистецького хисту. Також зайвим є твердження, що людина, яка чула тому кілька літ якийсь рекорд, не хоче його вже вдруге слухати. Ні, добрий музичний твір слухається радом десятки разів, чого доказом є „Аве Марія“ та інші. Також саме уложення програми має велике значіння. Хаотичне розложення матеріалу, ослаблене у великій мірі вартість даної авдиції.

У нас більшу частку авдицій займають оповіщення для уродин рідних людей та заграничя колимийки чи польки в імені останніх. Я вірю, що краще булоб, колиб заповідач проголосив цих всіх за одним разом, або поділив їх на дві частини. Тоді, користаючи на часі, який є нам такий дорогий, міг би дати доклад з ділянки політичного або культурного життя. І тут влячє поле до праці, для наших заповідачів та провідників українських авдицій. Освідомлювати нарід з його минувишнюю, з його завданням і шляхом праці. Чомуж не повести в часі кожної авдиції кампанію за участь українців у Світовій Виставі в Нью Йорку? Це може багато причинитися до цієї імпрези, яка в очах чужинців поставить нас нарівні з іншими народами. Тоді такі авдиції принесиб користь цільній суспільності. Бо сьогодні радіо є вже майже таке буденне, як часописи.

М-шович, Честер, Па.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НЕ УХВАЛЕНО ЗАКОНОПРОЄКТУ
ДАЕСА

Широко обговорюваного Законопроєкту Даеса, відомого під числом Г.Р. 6391, не ухвалено в конгресі перед закриттям нарад у червні. Той проєкт мав на цілі дозволити на легалізацію і можливу натуралізацію тих чужинців, котрі прибули до Злучених Держав нелегально перед 1 липня 1924 року. В додатку той проєкт мав дати директиву урядові захистити обвинувачення вісім тисяч чужинців, котрих хочуть депортувати, а також поправити депортаційні закони проти кримінальних чужинців. Проєкт Даеса перейшов у палату послів і прихильно був прийнятий іміграційним комітетом у сенаті. Однак добре відомий є той факт, що тільки загроза обструкції одного чи двох сенаторів здержала сенат від ухвалення проєкту перед закриттям своїх нарад.

Всі законопроєкти, котрі внесено на 75-ий конгрес, а не покладено їх перед закриттям нарад, автоматично уневажені. Але є певна надія, що подібний законопроєкт буде предложений на обранні 76-го конгресу, котрий пічне свої функції на початку січня 1939 року.

Тимчасом тільки ті чужинці можуть подати свої аплікації на легалізацію свого тутешнього побуту, котрі прибули до Злучених Держав непрямою дорогою перед 3 червня 1921 року. Для тої цілі треба вжити формуляр число 659. Його треба виповнити і подати у двох відбитках, долучуючи дві фотографічні знімки апліканта і грошовий переказ на \$10.

Чужинці, котрі прибули до Злучених Держав після 3-го червня 1921 року без іміграційної візи або на тимчасовий побут, коли бажають легалізуватися, мусять перш усього вжити позитивні Злучених Держав і там одержати іміграційну візу від американського консула. Притім треба предложити докази, що аплікант не стане тягаром громади. Чужинці, котрі одружаться з американськими громадянами, є управнені до позаквотної візи. Для таких одиниць часто можливо подати на іміграційну візу до американського консула в Канаді або Мексику, якщо можуть доказати свої права. Перший крок у таких випадках це виповнення і подання аплікації число 633, званої „Петиція на Видачу Іміграційної Візи“. Копії цих бланкетів можна дістати на писемне

жання від Іміграційного і Натуралізаційного Бюро у Вашингтоні, Д. К. Там подані всі подробиці, як поступати в тих справах.

Не треба забувати, що чужинці, котрі прибули до Злучених Держав нелегально перед 1 липня 1924 року, більше не підлягають депортації за свій нелегальний приїзд. Але чужинці, котрі прибули нелегально після 1-липеня 1924 року, можуть бути депортовані в кожному разі, коли про це довідаються іміграційні власті.

ФЛІС.

ДОМАШНІЙ ВИРІБ ГАЛЯРЕТ,
КОНФІТУР І КОНСЕРВ.

Департамент Агрикультури Злучених Держав видав новий бюлетень, присвячений спеціально інтересам господинь дому.

Повні поучення та інформації, як самому робити вдома галарету, конфітури і консерви, знаходяться в новім бюлетені на 18 сторінок друку. Видав його Департамент Агрикультури Злучених Держав. Та брошурка, котру здало Бюро Домашньої Економії, обіймає повні вказівки, як добирати овочі, як приготувати їх на консерви, як довго їх варити, які посудини вживати, а також уважно і з досвідом списані приписи виробу різнородних галарет, конфітур, консерв, мармоляди, овочевого масла, тощо.

Хто переглядає сторінки того нового бюлетеню і читає про такі ласощі та присмаки, як персикова (бросквинна) конфітура, консерви гарбуза і винограду, масло з цвіту дерева, консерви помідорів і ягід та помаранчеву мармоляду, тому певно слина з уст поточиться. Про ці та багато інших присмаків Вуйко Сем зібрав багату й пожиточну інформацію і подав свої завваги.

Хто бажає дістати ту брошурку, хай напише до: Foreign Language Information Service, 222 — 4th Ave., New York, і надішле по англійськи її заголовок: „Home-made Jellies, Jams and Preserves“, а примірник англійською мовою вишлеться безплатно.

ФЛІС.

Радю.

Каже пані до кухарки, що довго сиділа в місті:

— Маріє, як буду вмирати, то пішли вас по смерть.

— Дуже радо піду, прошу пані.

ЧИ НЕ СИЛЬНИЙ ВІН?

Донесення з Лондону кажуть, що раджа Сараваку виділив свою дочку, княжну Бабу, бо вона віддалася за британського борця, Боба Грегора. Тимчасом панство Грегори спровадили в Голівуд до нового мешкання, причому засмалений чоловік княжни носив самий найтяжчий куфрі й пакунки.

ТРОХИ ЦІКАВОГО З АСТРОНОМІЇ

Температура та тиснення, які можемо осягнути у лабораторіях нашими скромними технічними засобами, є дуже обмежені. Та науковий досвід не кінчиться вже нині у стінах наукової роботи. Робітнею фізика є весь усе світ. У світі зір відбуваються перед очима обсерватора „досвіди“ на таку скалю, якої навіть приблизно не вдається ніколи здійснити на землі. Звіти про ті події, точніші, ніж звіти якогонебудь наочного свідка, приносять на землю найкращий післанець, якого знає світ: світло. Треба лише вміти випитати того пісця, а відслоняться нам речі такі незвичайні, що наша уява уступає перед ними несміло.

Білі карлики.

Одним із найцікавіших дивоглядів усе світу є т. зв. „білі карлики“. Це невеличкі зорі, що світять ясним біло-блакитним світлом. Хоч ті зорі такі малі, мають велетенську масу. Вже перша з тих дивних зір, відкрита в 1924 році, задивувала фізиків і

астрономів своєю незвичайністю. Виявилось, що Сирій Б, який має промір заледви чотирьох разів більший ніж Земля, має масу майже таку саму як Сонце. Тому легко образувати, що пересічна густота матерії, з якої збудована ця зоря, є 40 тисяч разів більша від густоти води, або що одна кістка, якої один бік вносить 1 см. Сирія, важила би 80 фунтів! Дорослий чоловік з трудом підняв би її!

Густота 36 мільонів.

Від часу, як відкрили першого „білого карлика“, пізнали багато інших зір із того самого роду. Виявилось, що Сирій Б. ще зовсім не такий дивний представник тієї класи небесних світил. У грудні 1935 р. астроном Квіпер відкрив у сузір'ї Кассіопеї малу зірку 13-тої величини, яка побиває рекорд Сирія тисячу разів. Слаба ця зоря, що має блакитне світло, має промір яких 200 разів менший ніж Сонце, або два рази менший ніж Земля. А рівночасно має велетенську масу, що перевищує 2.8 рази Сонце. З того виходить, що пересічна густота її матерії 36 мільонів більша від густоти води! Кістка з тієї матерії,

якої бік вносить 1 см., важила би 36 тон, що рівняється вантажів двох залізних вагонів.

Сила притягання на поверхні тієї зорі повинна бути 3 1/2 мільона разів більша, ніж на поверхні Землі. Тиснення подвоюється при заглибленні в атмосферу зорі що 15 см. (на Землі що 5 миль), отже на глибині 4-5 метрів зростає вже мільярд разів. Тиснення, яке є у внутрішній зорі, вистовилося числом із такою кількістю зір, що щоб написати це число, не вистарчило б одного аркуша паперу.

Газ, густіший від металів.

А всеж аналіза виказує, що у склад зорі, оба „бодай у її верхній верстві, не входять ніякі перші, які не були б відомі на Землі. Величезна густота пояснюється тим, що у не звичайно високих температурах, які там є (мільони ступнів), атоми є зовсім або майже зовсім „зйонізовані“ себто не мають у собі електронів, а є лише самі атомові ядра. Газ, складений з тих зйонізованих атомів, можна „стиснути“ багато сильніше, ніж це можна зробити із звичайним газом, і згустити його до такої ступня, що буде тяжчий від найтяжчих металів, а всеж і далі буде газом.

Планета із золота.

Планетоїди це малі небесні світила, що кружляють у просторі між Марсом і Юпітером. Із багатьох тих планетоїд найцікавіша є планетоїда Ерос. Бо підчас свого кружання довкола Сонця наближується в деякому означенні

*) Електрони — найменші частинки електрики, згідно із станом сьогоденної науки, спричиняють електричних явищ. Є позитивні та негативні електрони. Позитивні зв'язані з масою, негативні електрони виступають самі як проміні різного роду (проміні Рентгена, катодові проміні, проміні Бета). Також предмети, розігріті до білого, у просторі з розірваним повітрям, випускають зі себе електрони.

НЕМА ЗАСТУПНИКА

Ніщо, тільки час може вдосконалити й закріпити посмертну обслугу; на роки обслуги нема заступника.

Що ми були діяльними в нашім званні це від 1900 року, це є річ першорядної ваги. Організація з меншим досвідом не може мати під собою такого певного ґрунту.

STEPHEN J. JEWUSIAK & SON
FUNERAL DIRECTORS

77 Morris St., Jersey City 34 E. 25 St., Bayonne
Phone: Bergen 4-5989 Phone: Bayonne 3-0540

ПОШУКУЄ ПОСАДИ

ДЯКОВИТЕЛЬ М. СОКОЛЬСКИЙ
приміє і просить о посаду. Співає добрим тенором, учити і провадити ґрунтовно хор, школу, театральні вистави і все, що входить в працю дяковителя.

М. СОКОЛЬСКИЙ,
78 Vienna St., Rochester, N. Y.

ЛІТНІЩА
(SUMMER RESORTS)ПРИЙМЕМО ЛІТНИКІВ
НА ФАРМУ.

Знамените положення. Добра пожива. Умірковані ціни.
Голоситися: 1774

MARY MUSCHINSKY,
"Chesterfield", Box 83, Oakdale, Conn.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР,
ХІРУРГ І АКУШЕР
321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues,
NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.
Урядові години: рано від 10 до 12. Вечір від 6 до 8, а в невіді рано від 10 до 12.

ПОХОРОННІ ЗАВЕДЕННЯ

МИРОН ЛИТВИН

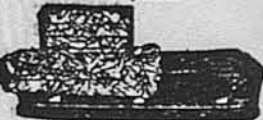
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Без ріжниць, як далеко поз.
Нюарком. Вразі потреби теле.
фонуйте до нас. Обслуга швидка і чесна. — Office:
383 MORRIS AVENUE,
cor. Springfield Ave.
NEWARK, N. J.
Phone: Essex 3-5347

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
ЗАНІМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ
В BRONX, BROOKLYN, NEW
YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 E. 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE
(cor. E. 185 St.), BRONX, N. Y.
Tel. Ludlow 4-2566.

ІВАН БУНЬКО

Новий Український Удирейкер
заряджує погребамі по ціні так
низькій, як \$150. Обслуга
найкраща.

JOHN BUNCO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th ST., NEW YORK CITY.
Dignified Funerals as low as \$150
Telephone: Orchard 4-8083

Формула.

— Яка є різниця між во-
дою й народинами близнят?
— Воду означає хемік зна-
ком H2O, але як вродяться
йому близнята, тоді каже: O,
та, 2!

Біржеві рекіни.

— Уяви собі, сьогодні втра-
тив я на біржі 20,000 долі-
рів!...
— Дай спокій, не попадай у
розпуку — хтось подумає,
що це були твої гроші...

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ.

(57)

В першій хвилі Голм хотів приказати всім дикунам пуститися в погоню за тим „третім“ білим чоловіком. Та нагло він змінив думку. Той білий може з укриття знов покласти трупом декого з його компанії. А Голм до цього не хотів допустити. Передівсім, він не хотів більше тратити людей, а подруге, серед тих, що могли власти, міг знаходитись він сам.

Він знайшов інший плян, який дуже добре достроювався до його настрою. Поглянувши в бік Улла, він закричав: „Улле! Ходи сюди. Улле, ти брехав, коли ти говорив, що бог вогню зійшов на колибу, в котрій спочивала наша мала жрекиня, і схопив її. Ти брехав, Улле, і за те ти тепер будеш покарний смертю“. Улл на цю погрозу цілий стрепенувся.

Він знав, що це не пуста погроза. „Я не брехав“, закричав він з цілої сили. „Бог вогню направду зійшов на колибу та схопив дівчину. Але він потім вернувся нарад, і враз із жрекинею приніс ще дві білі жертви. Це твоя вина, що ми не схопили обох білих хлопців. Якби ти був видав розумні прикази, то це було б не сталося“, почав йому дорікати Улл.

Примітивний інстинкт Улла підказав йому те, що вчені люди знають з книжок: в найкритичнішій хвилі все є найкраще не відбиватись від противника, але на нього наступати. Це поділяло на Голма і він промовив: „Дуже добре. Коли так, то ти будеш ступати позаду й обов'язком твоїм буде схопити того третього білого“. Після цього всі рушили вперед.